

СЕКЦІЯ 4. ВИЩА ОСВІТА

.....

SECTION 4. HIGHER EDUCATION

Василенко С. Л.,

канд. фіз.-мат. наук, доцент,
доцент кафедри загальної фізики
та методики навчання фізики,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова, м. Київ

УДК 373.016:53

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250715.06>



МОДЕРНІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Прогресивний розвиток держави неможливий без удосконалення системи вищої освіти. В умовах зростаючої взаємозалежності світу поширюються глобалізаційні процеси в освіті. Поширюються освітні технології, відбувається обмін знаннями та досвідом, збільшується мобільність студентів та викладачів. Під впливом глобалізаційних процесів формується потреба у фахівцях, які володіють високим рівнем кваліфікації, професійною мобільністю, самостійністю, креативністю, здатних вдосконалювати свої фахові навички та професійно зростати. Закон України "Про вищу освіту" визначає основним пріоритетом підготовку конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях". За цих умов вища університетська освіта потребує глибоких і термінових змін.

Глобальна освіта поєднує методи навчання із різноманітних світових освітніх систем з метою розвитку світової екологічної безпеки, а також робить свій внесок у розвиток світових галузей. Такі освітні ініціативи надають пріоритет глобальному доступу до школи, починаючи з початкового рівня і закінчуючи університетським рівнем, збагачуючи навчальний досвід, який готує студентів до багатонаціональних лідерських ролей.

Глобалізація покращує здатність студентів здобувати та використовувати знання, їх спроможність оцінювати, одержувати та застосовувати знання, самостійно думати, виробляти належні судження та співпрацювати з іншими в контексті аналізу нових викликів майбутнього.

Глобальний характер подій створює загальну основу для поділу на періоди. Студенти, які вступили на навчання до нашого університету цього року, є представниками нового покоління. Це покоління Z (так звані "зумери"). Одна група сучасних соціологів стверджує, що його народження ще триває (Drugaş,

2022), інші – що на зміну йому вже прийшло нове покоління – покоління Альфа. Причому національні особливості практично не мають жодного впливу при визначенні часу його народження, оскільки визначальним фактором визнається вплив глобалізації. Міжнародні дослідники визначили 2009 рік, 2010 рік та 2012 рік (McCordle & Fell, 2020; Sladek & Grabinger, 2018; Feiertag, & Berge, 2008) як остаточні кордони для покоління Z. Це означає, що з 2010 року після покоління Z ("зумери") з'явилося ще одне покоління. Найстаршим представникам цього покоління зараз 13–14 років, а це означає, що вони активно залучені до освітнього процесу. Завдяки М. Мак-Кріндл, одному з мислителів цього явища, нове покоління отримало назву "альфа" - покоління.

Особливістю цього нового покоління, як і попереднього, є вплив цифрових технологій на їхнє повсякденне життя, навчання, дозвілля та спілкування. Ці покоління, залежні від інтернету та комп'ютерів. Середовище Альфа-дітей є повністю цифровим і характеризується інтеграцією смарт технологій у повсякденне життя з раннього дитинства: згідно з дослідженнями В. Турка, ці діти вже до двох років опановують сенсорні екрани, вільно користуються знайомими ігровими додатками і з легкістю орієнтуються додатками, які їм не знайомі (Turk, 2017). Тут варто зазначити, що покоління Альфа – це перше покоління, яке досягло такого розвитку в ранньому дитинстві. Сучасні батьки самі активно користуються цифровими технологіями, а отже, забезпечують відповідне середовище для своїх дітей від народження. Вік, у якому діти стикаються з технологіями, має вирішальне значення для розуміння конкретності їхнього досвіду і того, як вони стикаються із зовнішнім середовищем.

Зарубіжні дослідники визначають покоління Альфа як таке, що характеризується підвищеною потребою у соціальному визнанні та імпульсивністю, більшим прагненням до творчого самовираження та допитливістю, вищими інтелектуальними здібностями та прагненням до лідерства, порівняно з попередніми поколіннями (Bonchiş, 2022).

За словами Е. Бонкіса, румунського експерта з теорії поколінь, про Альфа-покоління мало що відомо і ще менше написано на цю тему (Bonchiş, 2022). Технологічна грамотність дітей покоління Альфа є фундаментальною характеристикою цього покоління.

Для цих поколінь мета освіти не може бути зведена до передачі системи знань. Отже, від викладачів вищого навчального закладу більше не очікується трансляції класичних знань, а пряме обґрунтування їх корисності та необхідності володіння ними в житті людини, а також стимулювання студентів до пошуку, здобуття, а в деяких випадках і до самостійного створення цих знань.

Завдання викладачів розвивати у студентів комунікативні навички, лідерські якості, креативність, критичне мислення, підтримувати їхнє прагнення до належної незалежності у поведінці та думках, а також здатність взаємодіяти з іншими, долаючи при цьому проблеми егоцентризму та збудливості.

Слід врахувати, що одними із найзатребуваніших у XXI столітті навичок вважаються креативність і критичне мислення, що є необхідними для підготовки майбутніх фахівців у галузі освіти на рівні міжнародних вимог.

Ми переконані, що високий рівень професійної кваліфікації сучасних фахівців повинен базуватися на креативному мисленні та здатності використовувати теоретичні надбання. Для розкриття креативних здібностей викладачеві слід не пригнічувати ініціативу, а заохочувати студентів за спробу використати інтуїцію і направляти на подальший логічний аналіз висунутої ідеї формувати у учнів упевненість у своїх силах, стимулювати на відкриття нового знання.

Зростає кількість студентів, які навчаються за кордоном та викладачів, які здійснюють обмін досвідом в інших країнах світу. Сьогодні студенти можуть обирати будь-який університет за власним бажанням. Конкуренція між університетами стає все сильнішою, з'являються все нові і нові вищі навчальні заклади. Іде боротьба за талановитих студентів з усіх країн світу, які стають головною фігурою в нових умовах.

Студент стає чимраз більше цілеспрямованим, активним, готовим узяти на себе відповідальність за власну професійну підготовку і розвиток, все активніше впливають на політику університетів. Потреба в добре освічених, упевнених у собі, творчих людях, які вміють працювати в команді, творцях-новаторах з кожним роком збільшується.

Однак цей потенціал може бути реалізований за умови, якщо максимально врахувати потреби та інтереси студентської молоді. Зрозуміло, що сучасні студенти інші, їхнє життя влаштоване по-іншому, інтереси ширші, вони хочуть швидких результатів. Водночас для сучасного студента характерне захоплення інтернетом. "гуглізація" мислення. Можливо, невдовзі все людство думатиме за допомогою соцмереж? Але найголовніше – Інтернет, як не парадоксально, не розвиває критичне мислення, на відміну від книги, за рахунок надання легкої інформації позбавляє людину здатності мислити критично. Це нова ситуація, в якій несподівано опинилися викладачі університетів.

Сучасні студенти вимагають прикладних знань, які можна застосувати. Але ми дуже добре розуміємо значення наукової теорії, моральних цінностей тощо, а тому університети повинні формувати академічні навички, тобто навички змістовного, або критичного, мислення, ефективною і водночас коректною комунікації, вмінь виявляти важливі проблеми, вирішувати їх, долати труднощі, тобто готувати до навчання впродовж життя, на що спрямовані й сучасні державні документи про освіту.

Знову загострюються фундаментальні питання про зміст навчання і способи його передачі внаслідок поширення нових комунікаційних технологій і соціальних мереж.

Раніше студенти мали знаходитися там же, де викладачі, інакше не можна було забезпечити передачу знань та організувати обговорення. Тепер, коли

лекцію легко і дешево можна записати на відео чи завантажити з мережі, кинуту виклик самому статусу академічної лекції. Викладачі можуть проводити онлайн-заняття або відеоконференції, перебуваючи де завгодно.

Результати досліджень, проведених у багатьох країнах світу, засвідчують, що онлайн-навчання вже стало звичною частиною університетської освіти, а студенти, які здобули освіту онлайн, часто демонструють навіть кращі результати, ніж ті, що отримали традиційну освіту в аудиторії. Тому все частіше використовуються інноваційні стартапи, які задовольняють вимоги студентів і завдяки яким вони бачать співвідношення "ціна / якість / час", що їх задовольняє. Як показує досвід, сьогодні необхідне скорочення розриву між теорією і практикою.

Створення умов для поєднання роботи і навчання – це один із напрямів розвитку традиційного університету. Цінність університетської освіти вже сьогодні визначається здебільшого не змістом навчального матеріалу, не інформацією, що є загальнодоступною. Значущим є те, як викладачі супроводжують передачу знань, як організовано взаємодію студентів або як вибудована система оцінювання знань, які позиції займають випускники на ринку праці. Тут відкривається широке поле для інновацій. Таким чином, сучасний викладач-інноватор має шукати нових способів навчальної і наукової співпраці зі студентами. Він повинен забезпечити рівність можливостей для освіти всім здобувачам.

Необхідно також забезпечити нові вимоги до оцінювання з погляду того, які саме знання і вміння важають для себе важливими здобувачі освіти. Іноді критерії оцінки навчальної діяльності студентів є з їхнього погляду некоректними. Тому необхідне залучення студентів до визначення критеріїв оцінки, які охоплюють важливі для них результати освіти. Врешті, викладач-інноватор по-новому організовує навчальну діяльність.

Сучасний викладач-інноватор- це науковець, педагог і актор, що генерує та просуває власні ідеї або приймає ново введення, відкритий для нового досвіду, готовий іти на ризик, ініціативний, характеризується уявою і креативністю. Його діяльність в освіті спрямована на поліпшення результатів та ефективності навчання, на вирівнювання доступу до якісної освіти, на підвищення ефективності управління системою освіти відповідно до актуальних потреб сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 2145-VIII. 380 с.
2. М.І. Шут, Л.Ю. Благодаренко, Т.Г. Січкара. Забезпечення фундаментальної і прикладної інноваційно-дослідницької спрямованості освітнього процесу з фізики в педагогічних університетах. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія педагогічна. Випуск 27. 2021. С. 53-55.